

Zemědělský
výzkumný ústav
Kroměříž, s. r. o.
Havlíčková 2787
767 01 Kroměříž
tel.: 0634/31 71 38
0634/31 71 41
www.vukrom.cz

OBILNÁŘSKÉ LISTY 1/99

Časopis pro agronomy nejen s obilnářskými informacemi

Novinová zásilka

VII. ročník

Výplatné hrazeno v hotovosti

Z obsahu

- ❖ k problematice pěstování jarní pšenice
- ❖ Agrokrom – expertní a informační systém pro rostlinnou výrobu
- ❖ ochrana ozimů proti biotickým škodlivým činitelům
- ❖ počítače od hlíny III.

Proč budeme vysévat jarní pšenici?

Ing. Zdeněk Kryštof, CSc.

Zemědělský výzkumný ústav Kroměříž, s.r.o.

Důvody pro setí jarní pšenice jsou následující:

- * nedoseť plocha ozimé pšenice
- * vyzimování ozimé pšenice
- * přisev do špatně přezimované pšenice
- * výsev po různých předplodinách včetně obilnin
- * snížení negativního vlivu víceletého střídání ozimů nebo jařin při vysokém zastoupení obilnin
- * vhodnost využití strniskových meziplodin
- * možnost účinně řešit zaplevelení
- * dobrá potravinářská kvalita většiny registrovaných odrůd.

Z celosvětového hlediska je jarní pšenice pěstována v extrémních oblastech, tj. zemích s dlouhou zimou, častými holomrazy a teplotami pod $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$, dále v teplých vnitrozemských oblastech, kde se seje v podzimním či zimním výsevu.

Podle Bareše (1984) je jarní pšenice nejvíce rozšířenou plodinou v Kanadě (90–95 % ploch pšenice), v bývalém SSSR (70–75 % osevní plochy). Vysoké zastoupení má v Číně, USA, Indii, Argentíně, Mexiku, v oblasti Středomoří. V zemích střední a západní Evropy zaujímá jarní pšenice omezenou plochu (3–20 %), především v závislosti na vyzimování ozimé pšenice.

V České republice má jarní pšenice významné místo v druho-
vé skladbě obilnin. Rozsah osevní plochy v jednotlivých letech kolísá. Např. v období od roku 1960 zaujímala jarní pšenice plochu od 12 tisíc hektarů (1991) až 105 tisíc hektarů (1975). Po období s nejnižší výměrou (1989–1991) tj. v průměru 13 tisíc hektarů měly osevní plochy stoupající trend. V posledních dvou letech (1997–1998) zaujímala plochu v průměru 62,5 tis. hektarů, tj. 7,2 % z celkové osevní plochy pšenice.

Z hlediska dosahovaných výnosů je dáována přednost pšenici ozimé. Rozdíl ve výnosech ozimé a jarní pšenice zejména v posledních letech je výrazný. V šedesátých letech (1960–1969) při nižší úrovni výnosů obou plodin, tj. u ozimé pšenice $2,70\text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$ a jarní pšenice $2,48\text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$ činil rozdíl $0,22\text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$. Od tohoto období měly výnosy u obou plodin vzrůstající trend. Produktivnost jarní pšenice se zvýšila zejména v 70tých letech povolením zahraničních odrůd z Německa: Janus, Solo, Mephisto, Famos. Při šlechtění produktivních krátkostébelných domácích odrůd Rena, Sylva, Sandra, Saxana v 80tých letech byly využity mexické odrůdy (Siete Cerros, Nadadores 63). Ke zvýšení produkčního potenciálu odrůd jarní pšenice, zejména produktivnosti klasu byly využity ozimé genotypy. Například ozimá pšenice Mironovskaja 808 přispěla k vyšlechtění odrůdy Linda.

Hranice 5 tun z jednoho hektaru v ČR u jarní pšenice byla překonána v roce 1990. Průměrný výnos zrna v letech 1996–98 činil u jarní pšenice $3,66\text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, zatímco u ozimé pšenice $4,54\text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$, tj. rozdíl $0,88\text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$ ve prospěch pšenice ozimé. I přes tuto skutečnost zájem o pěstování jarní pšenice má vzrůstající trend.

Pěstování jarní pšenice je směřováno především do řepařské a bramborářské výrobní oblasti. Do kukuřičné oblasti všeobecně není doporučována. Ukázalo se však, a výsledky praxe to potvrzují, že i v této oblasti může být dosaženo výnosů přes 5 tun z hektaru. Například podle monitoringu Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž, s.r.o. v roce 1996 v KVO na ploše 16,6 ha bylo dosaženo výnosu $5,93\text{ t}\cdot\text{ha}^{-1}$ u odrůdy Sandra.

Z hlediska agroklimatických požadavků není mezi ozimou a jarní pšenici zásadních rozdílů. Předpokladem úspěšného pěstování je brzký jarní výsev, pokud to podmínky dovolí i v měsíci únoru. V tomto případě je třeba upozornit, že bude-li půda na jaře připravena v optimálním stavu, dá se přednost výsevu sladovnického ječmene z hlediska dosažení vysoké produkce kvalitní suroviny pro sladařský průmysl. Oproti ozimé pšenice zvyšujeme výsvek a to především z důvodu nižší odnoživosti odrůd jarní pšenice. Zvýšení počtu odnoží lze docílit ošetřením porostů regulátory růstu v době odnožování. Je třeba dodržet další agrotechnická opatření ve výživě, ochraně rostlin, použití regulátorů růstu proti poléhání aj. (viz.: „Metodiky pěstování jarních obilnin“, Obilnářské listy 6/1998).

Zemědělská praxe má k dispozici celkem sedm registrovaných odrůd, z toho šest domácích: Saxana, Sandra, Linda, Maja, Leguan, Aranka a zahraniční Munk původem z Německa. Nejrozšířenější odrůdou v zemědělské praxi je Saxana. Tomu odpovídají i její množitelské plochy. Podle hodnocení ÚKZÚZ vykazuje pekárenskou jakost kategorie A. Je poloraná, krátkostébelná, vhodná především pro vlhčí řepařskou a bramborářskou oblast. Má dobrou odolnost proti padlí travnímu a braničnatce v klasu, poněkud menší odolnost ke rzi pšenice. Odrůda Sandra má kvalitu zrna C, tj. nevhodnou pro pekárenské zpracování. Je rovněž poloraná, vhodná pro ŘVO a nejlepší podmínky BVO. Vyznačuje se dobrou odolností proti braničnatce klasu. Odrůda Linda je kvalitní pšenici s pekárenskou jakostí A. Je poloraná, krátkostébelná, vhodná především pro BVO, tj. do poloh vyšších a vlhčích. Má dobrou odolnost k braničnatce klasu, je náchylnější ke rzi pšeničné. Odrůda Maja má průměrnou potravinářskou jakost, středně dlouhé stéblo. Vyznačuje se dobrou odolností ke rzi pšeničné, padlí travnímu a braničnatce klasu. Je vhodná především pro BVO. Její osevní plochy mají v současnosti klesající tendenci. Odrůda Munk má pekárenskou jakost B, je poloraná, středně dlouhé stéblo. Má dobrou odolnost proti padlí travnímu, rzi pšeničné a braničnatce klasu. Je vhodná pro ŘVO a nejlepší podmínky BVO. Nová odrůda Leguan, registrovaná v ČR v roce 1998 je současně registrována na Slovensku a EU. Je velmi výkonná, poloraná, krátkostébelná, s dobrou odolností proti padlí travnímu, braničnatce klasu, střední odolností ke rzi pšeničné. Není náročná na předplodinu, řadí se do pekárenských pšenic s kvalitou B, uplatnění má ve všech výrobních typech. Odrůda Aranka je poloraná s dobrou odnožovací schopností, krátkostébelná, odolnost k většině vyskytujících se chorob je dobrá až vyšší. Pekárenská jakost je velmi dobrá, skupina A, vhodná do všech výrobních oblastí.

Výkonné odrůdy jarní pšenice jsou šlechtěny v západoevropských zemích (Německo, Holandsko, Francie, Velká Británie). V souvislosti s pozdním setím ozimé pšenice v roce 1998 byl např.

Tab. 1: Zkoušky výkonu jarní pšenice v letech 1997–1998 (informační výsledky), *ročník 1998

Odrůda	Stát	Výnos $\text{t}\cdot\text{ha}^{-1}$	zrna % ke K	Výška rostlin cm	Poléhání 9–1	HTS g	Délka veg. doby dnů	Padlí trav. 9–1	Septorióza list*	Septorióza klas*	Fusarium *
Attis	DEU	7,74	114,2	102	8,3	39,3	136	8,5	5	6	6
Triso	DEU	7,43	109,6	100	6,8	43,5	135	8,5	6	8	6
Imbros	DEU	7,39	108,9	100	8,8	39,8	135	9,0	7	7	6
Munk	DEU	7,37	108,7	96	8,4	43,2	135	8,0	5	6	6
Saxana	CZE	6,78	100,0	82	6,8	36,9	134	8,0	4	6	7
Klaros	DEU	6,67	98,4	92	9,0	44,9	134	8,0	4	6	6
Sandra	CZE	6,33	93,4	86	8,4	39,3	134	6,5	5	7	8

